

Ion Creangă

Amintiri din copilărie

Dedicație d-soarei L. M.

I

Stau cîteodată și-mi aduc aminte ce vremi și ce oameni mai erau în părțile noastre pe cînd începusem și eu, drăgăliță-Doamne, a mă ridica băiețaș la casa părinților mei, în satul Humuleștii, din tîrg drept peste apa Neamțului; sat mare și vesel, împărțit în trei părți, care se țin tot de una: Vatra satului, Delenii și Bejenii.

Și-apoi Humuleștii, și pe vremea aceea, nu erau numai așa, un sat de oameni fără căpătăiu, ci sat vechiu răzășesc, întemeiet în toată puterea cuvîntului: cu gospodari tot unul și unul, cu flăcăi voinici și fete mîndre, care știau a învîrți și hora, dar și suveica, de vuia satul de vatale în toate părțile; cu biserică frumoasă și niște preoți și dascali și poporeni ca aceia, de făceau mare cinste satului lor.

Și părintele Ioan de sub deal, Doamne, ce om vrednic și cu bunătate mai era! Prin îndemnul său, ce mai de pomi s-au pus în țințerim, care era îngrădit cu zaplaz de bîrne, streșinit cu șindilă, și ce chilie durată s-a făcut la poarta bisericei pentru școală; și-apoi, să fi văzut pe neobositul părinte cum umbla prin sat din casă în casă, împreună cu bădița Vasile a Illoaiei, dascalul bisericei, un holțiu zdravăn, frumos și voinic, și sfătuia pe oameni să-și deie copiii la învățătură. Și unde nu s-au adunat o mulțime de băieți și fete la școală, între care eram și eu, un băiet prizărit, rușinos și fricos și de umbra mea.

Și cea dintăi școlăriță a fost însăși Smărăndița popei, o zgîtie de copilă ageră la minte și așa de silitoare, de întrecea mai pe toți băieții și din carte, dar și din nebunii. Însă părintele mai în toată ziua da pe la școală și vedea ce se petrece... Și ne pomenim într-o zi că părintele vine la școală și ne aduce un scaun nou și lung, și, după ce-a întrebat de dascăl, care cum ne purtăm, a stat puțin pe gînduri, apoi a pus nume scaunului “Calul Balan” și l-a lăsat în școală.

În altă zi ne trezim că iar vine părintele la școală, cu moș Fotea, cojocarul satului, care ne aduce, dar de școală nouă, un drăguț de biciușor de curele, împletit frumos, și părintele îi pune nume “Sfîntul Nicolai”, după cum este și hramul bisericei din Humulești... Apoi poștește pe moș Fotea că, dacă i-or mai pica ceva curele bune, să mai facă așa, din cînd în cînd, cîte unul, și ceva mai grosuț, dacă se poate... Bădița Vasile a zîmbit atunci, iară noi, școlarii, am rămas cu ochii holbați unii la alții. Și a pus părintele pravilă și a zis că în toată sîmbăta să se procitească băieții și fetele, adică să asculte dascalul pe fiecare de tot ce-a învățat peste săptămînă; și cîte greșele va face să i le însemne cu cărbune pe ceva, iar la urma urmelor, de fiecare greșală să-i ardă școlarului cîte un sfînt-Nicolai. Atunci copila părintelui, cum era sprintară și plină de incuri, a bufnit de rîs. Păcatul ei, sărmana!

- Ia poftim de încalecă pe Balan, jupîneasă! zise părintele, de tot posomorît, să facem pocinog sfîntului Nicolai cel din cuiu.

Și cu toată stăruința lui Moș Fotea și a lui bădița Vasile, Smărăndița a mîncat papara, și pe urmă ședea cu mîinile la ochi și plîngea ca o mireasă, de sărea cămeșa de pe dînsa. Noi, cînd am văzut asta, am rămas înlemniți. Iar părintele, ba azi, ba mîne, aducînd pitaci și colaci din biserică, a împărțit la fiecare, de ne-a îmblînzit, și treaba mergea strună; băieții schimbau tabla în toate zilele, și sîmbăta procitanie.

Nu-i vorbă, că noi tot ne făceam felul, așa, cîteodată; căci, din bățul în care era așezată fila cu cruce-ajută și buchile scrise de bădița Vasile pentru fiecare, am ajuns la trătăji, de la trătăji la ceaslov, și-apoi, dă, Doamne, bine! în lipsa părintelui și a dascălului intram în țințerim, țineam ceaslovul deschis, și, cum erau filele cam unse, trăgeau muștele și bondarii la ele, și, cînd clămpăneam ceaslovul, cîte zece-douăzeci de suflete prăpădeam deodată; potop era pe capul muștelor! Într-o zi, ce-i vine părintelui, ne caută ceasloavele și, cînd le vede așa sîngerate cum erau, își pune mîinile în cap de necaz.

și cum află pricina, începe a ne pofti pe fiecare la Balan și a ne mîngăia cu sfîntul ierarh Nicolai pentru durerile cuvioaselor muște și ale cuvioșilor, bondari, care din pricina noastră au pătimit.

Nu trece mult după asta, și-ntr-o zi, prin luna lui maiu, aproape de Moși, îndeamnă păcatul pe bădița Vasile tîntul, că mai bine nu i-oiu zice, să puie pe unul, Nic-a lui Costache, să mă procitească. Nică, băiet mai mare și înaintat în învățătură până la genunchiul broaștei, era sfădit cu mine din pricina Smărăndiței popei, căreia, cu toată părerea mea de rău, i-am tras într-o zi o bleandă, pentru că nu-mi da pace să prind muște... și Nică începe să mă asculte; și mă ascultă el, și mă ascultă, și unde nu s-apucă de însemnat la greșele cu ghiotura pe o draniță: una, două, trei, până la douăzeci și nouă. “Măi!!! s-a trecut de șagă, zic eu, în gîndul meu; încă nu m-a gătit de ascultat, și cîte au să mai fie!” Și unde n-a început a mi se face negru pe dinaintea ochilor și a tremura de mînios... Ei, ei! acu-i acu. “Ce-i de făcut, măi Nică?” îmi zic eu în mine. Și mă uitam pe furiș la ușa mîntuirii și tot scăpăram din picioare, așteptînd cu neastîmpăr să vie un lainic de școlar de afară, căci era porunca să nu ieșim cîte doi deodată; și-mi crăpa maseaua-n gură cînd vedeam că nu mai vine, să mă scutesc de călăria lui Balan și de blagoslovenia lui Nicolai, făcătorul de vîntăi. Dar adevăratul sfînt Nicolai se vede că a știut de știrea mea, că numai iaca ce întră afurisitul de băiet în școală. Atunci eu, cu voie, fără voie, plec spre ușă, ies răpede și nu mă mai încure prinprejurul școalei, ci o ieu la sănătoasa spre casă. Și cînd mă uit înapoi, doi hojmalăi se și luase după mine; și unde nu încep a fugi de-mi scăpărau picioarele; și trec pe lîngă casa noastră, și nu întru acasă, ci cotigesc în stînga și întru în ograda unui megieș al nostru, și din ogradă în ocol, și din ocol în grădina cu păpușoi, care erau chiar atunci prășiți de-al doilea, și băieții după mine; și, până să mă ajungă, eu, de frică, cine știe cum, am izbutit de m-am îngropat în țărna, la rădăcina unui păpușoiu. Și Nic-a lui Costache, dușmanul meu, și cu Toader a Catincăi, alt hojmalău, au trecut pe lîngă mine vorbind cu mare ciudă; și se vede că i-a orbit Dumnezeu de nu m-au putut găbui. Și de la o vreme, nemaiauzind nici o foșnitură de păpușoi, nici o scurmătură de găină, am țîșnit o dată cu țărna-n cap, și tiva la mama acasă, și am început a-i spune, cu lacrimi, că nu mă mai duc la școală măcar să știu bine că m-or omorî!

A doua zi însă a venit părintele pe la noi, s-a înțelese cu tata, m-au luat ei cu binișorul și m-au dus iar la școală. “Că, dă, e păcat să rămîi fără leac de învățătură, zicea părintele; doar ai trecut de bucheldeazla și bucherițazdra: ești acum la ceaslov, și mîne-poimîne ai să treci la psaltire, care este cheia tuturor învățăturilor, și, mai știi cum vine vremea? poate să te faci și popă aici, la biserica Sfîntului Nicolai, că eu pentru voi mă strădănuiesc. Am o singură fată ș-oiu vedea eu pe cine mi-oiu alege de ginere.”

Hei, hei! cînd aud eu de popă și de Smărăndița popei, las muștele în pace și-mi ieu alte gînduri, alte măsuri; încep a mă da și la scris, și la făcut cădelnița în biserică, și la ținut isonul, de parcă eram băiet. Și părintele mă ie la dragoste, și Smărăndița începe din cînd în cînd a mă fura cu ochiul, și bădița Vasile mă pune să ascult pe alții, și altă făină se măcina acum la moară. Nic-a lui Costache, cel răgușit, balcîz și răutăcios, nu mai avea stăpînire asupra mea.